

zeer zijn onze resultaten van eigen kennis en kunde afhankelijk gebleven! Ik kan collega VAN STAVEREN dan ook verzekeren, dat ik mijn vak met evenveel voldoening beoefen als vroeger. Ja, eigenlijk met nog meer voldoening, omdat ik de overtuiging heb, dat mijn eigen „wegcijfering” de zieken ten goede kwam en komt. Ik prijs mij gelukkig dit te kunnen zeggen.

Natuurlijk zijn aan onze wijze van werken bezwaren verbonden. Het zal collega VAN STAVEREN bekend zijn, dat al meer Nederlandse chirurgen de diagnostiek aan „hun” internisten overdroegen en dat zij hen ook een taak toedenken bij de voor- en nabehandeling. Er bestaat sedert enkele jaren een vereniging van „chirurgische internisten”, een groep van inwendige geneesheren, die tezamen met „hun” chirurgen geregeld bijeenkomt en de problemen in een open bespreking tot oplossing tracht te brengen. Met de chirurgen uit deze groep had ik meermalen gesprekken. Ik meen te kunnen zeggen, dat onze ervaringen dezelfde zijn: werkelijk gebaat zijn onze zieken pas, wanneer internist en chirurg elkaar hebben „gevonden”. Zoiets kost echter tijd, en veel goede wil en aanpassingsvermogen zijn blijvend noodzakelijk. Bovendien is de verantwoordelijkheid ten opzichte van de zieke somtijds te veel verdeeld en dreigt ook de opleiding onzer assistenten wel eens in het gedrang te komen. Toch menen wij, dat — zodra een eenheid in opvatting is bereikt en een goed wederzijds vertrouwen bestaat — het peil van onze prestaties door deze samenwerking wordt verhoogd. Dit nu zien wij als een winst, die ruimschoots tegen de bezwaren opweegt.

Collega VAN STAVEREN vreest, dat onze Nuttige Notitie no. 17 de huisartsen in de war zal brengen. De kans hierop lijkt mij niet groot. De huisartsen zullen in het algemeen wel weten, hoe de verhoudingen in hun ziekenhuizen liggen. Zij zullen zich wel bij deze aanpassen.

Voor alle zekerheid wil ik opmerken, dat onze Nuttige Notitie niet tot doel heeft gehad, de capaciteiten van de chirurgen te kleineren. Mocht er een „douwteje” gegeven zijn, dan was dit eer voor de internist bedoeld.

Arnhem, 17 september

H. R. BAX, *chirurgijn*

Anno Domini 1960

BLOEDING UIT DE ARTERIA MENINGEA MEDIA NA TRAUMA, EN BLOEDSTELPING DOOR EEN HANDGREEP ALS EERSTE-HULPMAATREGEL

Met belangstelling begon ik het artikel van Dr. W. R. H. KRANENBURG (1960) te lezen. Deze belangstelling veranderde in toenemende mate in verwondering op grond van de volgende redenen.

Allereerst bevat het artikel een belangrijke anatomische onjuistheid, immers de arteria meningea media is niet de eerste tak van de arteria carotis externa, zoals schrijver zegt. Het is de vierde tak van de arteria maxillaris interna, die zelf de achtste tak van de carotis externa is!

Belangrijker echter lijkt mij de bewering van de schrijver, dat het mogelijk zou zijn van buiten af de arteria meningea media dicht te drukken, waar deze in de weke delen naar het foramen spinosum loopt, zonder dat hij hiervoor ook maar enig bewijs aanvoert. Maar waarop is deze bewering dan gebaseerd, behalve op een veronderstelling?

Daar deze veronderstelling mij zeer onwaarschijnlijk leek en het mij belangrijk voorkwam, zekerheid te verkrijgen

over de waarde van schrijvers handgreep, heb ik tijdens een operatie de gelegenheid aangegrepen om rechtstreeks te controleren, of nu werkelijk met deze handgreep enigerlei invloed kan worden uitgeoefend op de bloedingen uit de arteria meningea media. Tijdens een operatie volgens Spiller-Frazier (wegens trigeminus-neuralgie) heeft men hiertoe nl. de gelegenheid. Het bleek hierbij, dat bedoelde handgreep niet de minste invloed had, noch op een bloeding uit een duratakje van dit vat, noch op een bloeding uit de hoofdstam van het vat, ter plaatse van het foramen spinosum. Hiermede is m.i. een deugdelijk argument verkregen voor de opvatting, dat de handgreep van Kranenburg van geen waarde is bij de bestrijding van bloedingen uit de arteria meningea media.

Het zij mij veroorloofd nog twee verdere opmerkingen betreffende het artikel van collega KRANENBURG te maken. De schrijver vindt het merkwaardig, dat beide grote tenen een dorsale flexie tonen bij 20 patiënten met een epiduraal hematoom, „immers het bewegingscentrum van voet en tenen is hoog in de motore hersencentra gelegen”! Dit is in het geheel niet vreemd. Als de schrijver consequent is, zal hij het nog veel merkwaardiger moeten vinden, dat bij een dwarslesie van het ruggemerg — nog veel verder verwijderd van de motore hersencentra van voet en tenen — de grote tenen ook een dorsale flexie tonen.

Het bevreemdt mij, dat de Redactie, die zó grote ijver en zorg besteedt aan stijl, spelling en woordkeus, de schrijver niet attent heeft gemaakt op de m.i. zoveel belangrijkere medische onjuistheden die zijn artikel bevat. Al met al kan dit artikel naar mijn mening slechts misleidend werken. Het brengt artsen en EHBO-helpers volkomen ten onrechte in de waan, dat zij iets nuttigs doen bij een zo ernstige en spoedeisende aandoening. Hierdoor zal geheel overbodig tijd verloren gaan, hetgeen noodlottige gevolgen kan hebben. Is er werkelijk een epiduraal hematoom, dan moet er toch geopereerd worden en wel zonder enig uitstel; is er geen, dan heeft de handgreep van Kranenburg geen enkele indicatie. Het valt dan ook te betreuren, dat een dergelijke mededeling, die alleen maar gevaarlijk is, doch niet nuttig kan werken, zijn weg in de literatuur vindt.

Literatuur: KRANENBURG, W. R. H. (1960) *Ned. T. Geneesk.* 104, 1616.

Wassenaar, 24 augustus 1960

A. C. DE VET

In mijn artikel had moeten staan: De arteria meningea media is craniaalwaarts de derde zijtak van de arteria maxillaris interna uit de arteria carotis externa.

Bilthoven, 10 september 1960

W. R. H. KRANENBURG

Collega DE VET prijst onze zorg voor stijl en spelling, maar verwijt ons onvoldoende kritiek op de inhoud. Wij kunnen hem verzekeren, dat ook aan de inhoud van de artikelen, die in ons *Tijdschrift* verschijnen, de grootst mogelijke aandacht wordt besteed en dat wij daarbij de steun hebben van vele adviseurs.

Dat zowel ten aanzien van de vorm als van de inhoud kritiek op ons *Tijdschrift* nodig blijft, spreekt wel vanzelf. Wanneer die zo deskundig en gemotiveerd is als die van collega DE VET, kunnen wij daarvoor slechts dankbaar zijn.

Amsterdam, 19 september 1960

REDACTIE